Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Suomen Olympiakomitean lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

***VIITE**: HE 189/2022 vp*

Suomen Olympiakomitea lausuu otsikkoasiassa:

Hallituksen esityksen tavoitteena on vahvistaa henkilön itsemääräämisoikeutta erottamalla sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista. Hakemus sukupuolen vahvistamisesta perustuisi henkilön omaan selvitykseen koskien hänen sukupuolen kokemustaan. Esityksessä todetaan, että osa transsukupuolisista henkilöistä toivoo lääketieteellisiä sukupuolen korjaushoitoja, kun taas osa heistä toivoo kokemansa sukupuoli-identiteetin sosiaalista ja oikeudellista tunnustamista.

Urheilussa kilpailujärjestelmä jakautuu pääsääntöisesti kahteen sukupuolisarjaan, sillä sukupuolella on merkittävä vaikutus suorituskykyyn ja fyysiseen kapasiteettiin monissa urheilulajeissa. Lajeissa, joissa sukupuolella ei ole merkitystä lajissa pärjäämiseksi tai sukupuolen merkitys on pieni, on usein käytössä avoin sarja. Kilpaurheilun uskottavuus edellyttää, että kilpailijoilla on tasapuoliset toimintaedellytykset, eikä yksilöllä ole suhteessa toisiin epäreilua tai suhteetonta etua. Hormonihoidot ja muut lääketieteelliset sukupuolenkorjausprosessit pienentävät tällaisen edun mahdollisuutta, joka liittyy erityisesti testosteronin määrään, lihaksistoon ja ruumiinrakenteeseen. Ilman lääketieteellistä sukupuolenkorjausprosessia erityisesti sukupuolensa miehestä naiseksi korjanneella henkilöllä tällaisen edun mahdollisuus on ilmeinen.

Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien urheilijoiden kilpailuoikeuksien määrittelyyn ei ole kansallisesti tai kansainvälisesti yhtenäisiä periaatteita ja vakiintuneita käytäntöjä, vaan tilanne vaihtelee lajeittain ja maittain. Vuonna 2021 julkaistun linjauksensa mukaan Kansainvälinen Olympiakomitea edistää ja edellyttää kansainväliseltä urheiluliikkeeltä oikeudenmukaisuutta, osallisuutta ja syrjimättömyyttä sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen moninaisuuteen perustuen. Tavoitteena on luoda turvallinen ja hyväksyvä ympäristö kaikille huippu-urheiluun osallistuville. Samalla tunnustetaan sukupuolisarjojen osallistumisoikeuden määrittelyn tarve, jotta voidaan varmistaa oikeudenmukaisuus erityisesti naisten huippu-urheilussa.

Nykyisen lainsäädännön vallitessa sukupuolen juridinen vahvistaminen edellyttää lääketieteellisiä hoitoja (transtaustaisilta naisilta testosteronilähteiden poistoa tai hormonihoitoja), minkä voidaan urheilussa katsoa vaikuttavan siihen, että sukupuolensa korjannut ei saisi merkittävää hyötyä aikaisemmasta sukupuolestaan. Jos jatkossa sukupuolen juridinen vahvistaminen perustuu ilmoitukseen ilman vaatimusta korjausprosessista, urheilun täytyy muilla tavoin varmistua kilpailun reiluudesta erityisesti naisten sarjoissa.

Kilpailun reiluudesta huolehtiminen on keskeinen tarve sukupuolivähemmistöjen inkluusion edistämisessä urheilussa. Kannamme huolta kehityksestä, jossa sukupuolivähemmistöjen inkluusiotavoite on johtanut urheilijoiden sukupuolen kyseenalaistamiseen. Joidenkin kansainvälisten lajiliittojen alaisuudessa järjestettävissä kilpailuissa kaikille urheilijoille on esitetty sukupuolikromosomitestauksia ennen kisoja. Sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen erottaminen lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista voi pahimmillaan johtaa urheilussa sukupuolen kyseenalaistamiseen. Tämä on täysin nykytavoitteen vastainen ja ei hyväksyttävä kehityssuunta, jota täytyy kaikin tavoin ehkäistä.

Suomen Olympiakomitealla ei ole muutosehdotuksia hallituksen esitysluonnokseen, vaan toteamme, että esitys tulee toteutuessaan vaikeuttamaan urheilussa kilpailuihin osallistumisoikeuden määrittelyä. Urheilujärjestöille tulisi tarjota tukea ja resursseja muutoksesta aiheutuvien kysymysten ratkaisemiseen.

Helsingissä 1.12.2022

Taina Susiluoto
toimitusjohtaja
Suomen Olympiakomitea

Karoliina Ketola
erityisasiantuntija
Suomen Olympiakomitea